

סוגיה יב: תעניות ציבור (1): איסור מלאכה בתעניות ציבור

*

רקע

המשנה אוסרת מלאכה בתעניות גשמים. הגמ' עומדת על כך שאיסור מלאכה שונה משאר האיסורים אבל אינה מגדירה את טיב האיסור.

מקורות

א. יב:יג. "מתני' עברו אלו ולא נענו... קמתי מתעניתי ואפרשה כפי אל ה'"

ב. תוס' ד"ה מה; רא"ש סי' יח

רמב"ם הל' תעניות פ"א הי"ז, פ"ג הל' ג-ד

ג. שו"ע סי' תקעה סע' ג, סי' תקעו סע' טז ומשנה ברורה

הסבר הסוגיה

"עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור אוכלין ושותין מבעוד יום ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש".
[משנה יב:]

הגמ' לומדת מהפסוק "קדשו צום קראו עצרה אספו זקנים", שתענית אסורה במלאכה כעצרת. הגמ' אינה מבארת את טיב האיסור. לכאורה נראה להסביר שאיסור מלאכה נובע מחיוב "אסיפת זקנים". הגמ' מבארת שחצי מיום התענית בית דין והזקנים עוסקים בענייני העיר, ומסירים כל העוולות של אנשי העיר, רבע יום עוסקים בקריאת התורה וההפטרות, ורבע יום מתפללים תפילת מנחה ומתחננים וזועקים ומתוודים כפי כוחם. ניתן להבין שאיסור מלאכה בתענית ציבור קשור ל"אסיפת זקנים" ומיועד כדי שיהיה פנאי לעסוק בענייני תשובה ותפילה.

מהרמב"ם מוכח שהסבר זה אינו נכון ואין קשר בין שתי ההלכות. הרמב"ם פוסק את הדין "אסיפת זקנים" בפרק א [הי"ז] כהלכה בכל תענית ציבור, ואת איסור מלאכה הרמב"ם פוסק בפרק ג [ה"ד] כדין ייחודי בתעניות גשמים. לשיטת הראב"ה [ברא"ש סי' ט, מובאת לעיל בסוגיית "אין תענית ציבור בבבל"] שאין הבדל בין תעניות גשמים לשאר תעניות ציבור, נראה שמלאכה אסורה בכל תעניות ציבור, וניתן להסביר שאיסור מלאכה קשור ל"אסיפת זקנים".

הלכה

מהשו"ע [סי' תרעה, ג ותרעו, טז] משמע כשיטת הרמב"ם שאיסור מלאכה נוהג בתעניות גשמים בלבד.